

L'Esquell de la Torratxa.

GRITZNER

Per TRES pessetes setmanals pot vostè adquirir la millor màquina
BOBINA CENTRAL
GRITZNER

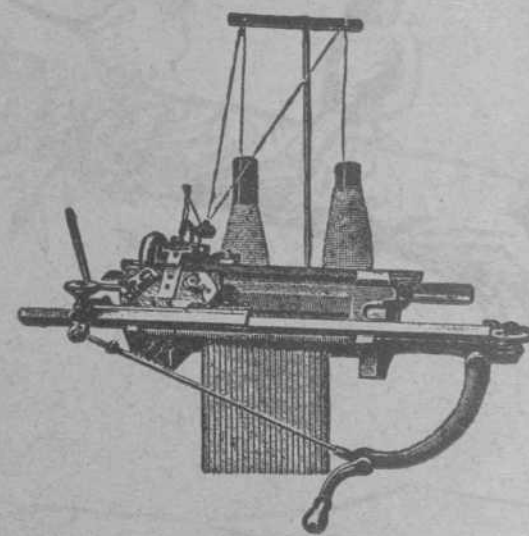
per a cosir i brodar ràpidament

Al comptat 54 duros } Sant Pau, 117, bis
A plaços 64 " } **REGENCIA**

La millor màquina per a fabricar
MITGES i MITJONS
sense costura, és la

WALTER

Per a compres a l'engròs dirigir-se a **J. Puig de Abaria**
Casa **GRITZNER**, Carrer Ample, 8. - BARCELONA

Sastreria SERRA

Pla de la Boqueria, 8, Rambla. - Barcelona

TEMPORADA
DE ESTIU
1922

Visiti els seus aparadors, que sens dubte ha de trobar lo que l'interessa per a vestir bé i amb economia :: Trajos a mida, des de **115 pessetes** :: Immens assortit en gabardines confeccionades, des de **90** :: Exposició, en l'interior, de les darreres novitats d'entretemps i d'estiu, en gèneres del país i anglesos, de tots preus i per a tots gustos

SARNA

(RONYA)

ANTISARNIC MARTI

Unic que la cura **SENSE BANY**
Les seves imitacions són cares,
perilloses i de olor repugnant.

Es ven a totes les Farmàcies i
Parlament, 17 **BARCELONA**

Gran Restaurant VILA

Passatge del Crèdit, 5 i 7 (Carrer Ferràn) Barcelona

Abonaments mensuals

75 ptes. 60 coberts (3 plats, pa vi i postres)
99 » 60 » (4 » » » »)
150 » 60 » (4 » » » » gelats i en-
curtits)

COBERTS

2'75 4 plats, mantegat o flan }
3'75 4 » últim pollastre rostit } **Vi comprès**
4'50 5 » » » » }

SALÓ PER A BANQUETS

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Periodic humoristic

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Estranger, 5 pessetes

FORA DE BARCELONA: Espanya, 3 pessetes

LA DANÇA UNICA

Catalunya té una cosa única al món, la Sardana. La mateixa llengua, que és la que més la diferencia dels altres homes, la parlen des dels perpinyanencs als alicantins. La Sardana, no la balla més que Catalunya.

Devegades he pensat que si les Sardanes se compten és per a conservar-les millor, per a que els estranys no la profanin. «Ja veieu —sentim a dir— aqueixos catalans,

fins quan ballen compten». No és que comptem, no. És que tenim una dansa amb clau; és que són números, els de la Sardana, com els números de les caixes de cabdals, que no els saben més que aquells que les han d'obrir. Si fos com la «jota», ja l'hauriem complicada, i tindriem sardanes mallorquines i valencianes, i fins andaluses, però la reduïrem a números, la ferem pitagòrica, i l'aritmètica ens l'ha preservada de danys i perjudicis.

Quan ara va venir en Jacques Dalcroze, pare de la gimnàsia rítmica, si va veure ballar Sardanes, pensaria que en totes les dances que porta imaginades, cap podia ésser tan complerta com aquesta. Ball del poble comerciant, hi fem números; ball sentimental, té una música per a cada peça, música plena de

melangia o d'ardidesa; ball de ritme, és tot ritme, però no del ballador sinó de la mateixa dansa; ball simbòlic, tothom ha de llençar dins el rotllo de la Sardana versos i doctrines. Per ella som un poble que avença, donant-se les mans. Per ella som federals, perquè és de l'Empordà, i perquè tothom hi cab, mentre vulgui seguir el ritme. Per ella practiquem, tot ballant ballant, la germanor cristiana, perquè tothom pot agafar la nostra mà i eixamplar la rodona. Per ella, proseguim la tradició clàssica, perquè els grecs ne tenien una de Sardana, encara que no era tan bona com la nostra, i perquè el mateix Mediterrani és una mena de Sardana de terres, on hi ha cabut tota la sal de la vida.

Els catalanistes han triat el símbol de la falç. No ens agrada la tria. La falç no és exclusivament catalana. Els soviets han fet d'ella, junt amb el mall, les seves armes heràldiques. Hauríem d'haver triat unes mans enllaçades, les mans de la Sardana, lo més típicament català. Perquè si fossim a cercar altres coses típiques de Catalunya, els hi trobaríem analogies, dins de la mateixa Espanya. Les «caramelles» són «los mayos» i les «marzas» de Castella. Les nostres romeries, són les romeries de per tot arreu. Les costums gastronòmiques coincideixen com coincideixen les costums eclesiàstiques. Per a Sant Joan, focs an allà i an aquí. Per a Nadal aquí «cançons de Nadal» i allà «villancicos». Per la Pàsqua, el xai i les forades. Per al Corpus, ginesta catalana, i «retama» castellana.

Solament la Sardana és única. Cap terra la té, més que la nostra. Cap home la balla, més que el nostre. Se pot internacionalitzar tot, castellanitzar tot, però la Sardana restarà fidel, eremètica en els que no siguin catalans, perquè la Sardana, ja ho hem dit, té secret, com les caixes de cabdals, i el seu secret no el saben més que nosaltres.

PARADOX

A CAU D'ORELLA

Un futbolista

Un regidor amic va acompanyar el dia de l'arribada a dos futbolistes en un dels cotxes del municipi. El regidor, naturalment, volia conversa, volia detalls de la victòria, volia saber-ho tot per a explicar-ho tot, i preguntava, preguntava:

—Eren forts els de l'Irún?

—Sí, molt forts—respongueren els futbolistes. Un d'ells, ara ho recordem, era En Piera.

—I va succeir, després del partit, tot lo que han dit els diaris?

—Sí; i molt més.

El regidor feia una nova pausa. Anaven esclatant les ovacions. Queien banderetes i flors en el cotxe. El regidor tornava a fer una nova pregunta als futbolistes:

—Deuen estar contents d'aquesta rebuda, oi?

—Sí, estem contents.

El regidor va acabar definint després al futbolista:

—És un home en el qual és impossible treure-li una paraula.

El millor col·leccionista

En el número passat comptavem les cabòries de aquell col·leccionista de cap-i-cúes que anava a cercar a un altre col·leccionista, «per a canviar impressions». Doncs encara n'hi ha un de més ferm. És el col·leccionista que pledeja...

Aquest ha arribat ha fer lo següent: Anava en un tramvia i ha sentit com el cobrador li deia:

—Miri quin cap-i-cúa més bonic.

L'ha mirat, ha posat una cara beatífica, l'ha guardat curiosament a la cartera, fins que ha arribat l'inspector.

—El bitllet?

—No sé. L'he perdut.

—Cerqui'l bé.

—Ah! si, esperi, que'l tinc a la cartera.

El treu, l'ofereix a l'inspector amb tots els miraments, però aquest, ràpidament, l'estripa.

—Què fa?

L'inspector se'l mira estranyat:

—Es que era un cap-i-cúa magnífic.

—I què?

—Que vostè no té dret a estripar-lo. Jo faig col·lecció de cap-i-cúes, ne tinc a centenars, i vostè me causa un perjudici.

—I a mi que m'explica—respongué l'inspector.

El viatger col·leccionista de caps-i-cúes, se'n va anar a trobar a un advocat, pregant-li que presentés una demanda per danys i perjudicis a la Companyia de Tramvies. Ell posseïa una col·lecció de caps-i-cúes, valorada en quatre mil pessetes. Li havien estripat un cap-i-cúa, li havien causat un mal. Que el paguessin...

El jutge va acullir la demanda, i entre «considerando» i «resultando», quedà establert que l'inspector tenia dret a exigir l'exhibició del bitllet, conforme s'advertia en aquest, però no pas a estripar-lo.

El col·leccionista ha obtingut un dia d'aquests, sentència favorable, que consagra inviolable el cap-i-cúa, un dels grans descobriments dels catalans.

PEP VENTURA

Amb lletres d'or vull estampar son nom,
mereixedor de la major lloança;
nom auriolat, que ja la glòria alcança,
i avui acatament li fa tothom.

Per màgic art, i sense saber com,
al astre seu el nostre cor s'hi atança,
i un poble, gran, al seu conjur hi dança,
sentint en ell, reviscolar quelcom.

Oh, gran restaurador de la Sardana,
com t'agraeix la terra catalana
ton bell esforç, i ton preuat anhel.

Jo cerco ton esprit, i ferm l'anyoro,
sentint *Toc d'oració* i el *Per tu ploro*,
que fan del nostre art, un altre cel.

FERÈSTEC

Jocs Florals. L'Ateneu Obrer del Districte II ha publicat la convocatòria dels seus que enguany tindran lloc per Sant Joan: s'ofereixen vint-i-un premis, i el plaç d'admissió dels treballs fineix el dia 11 de juny prop vinent.

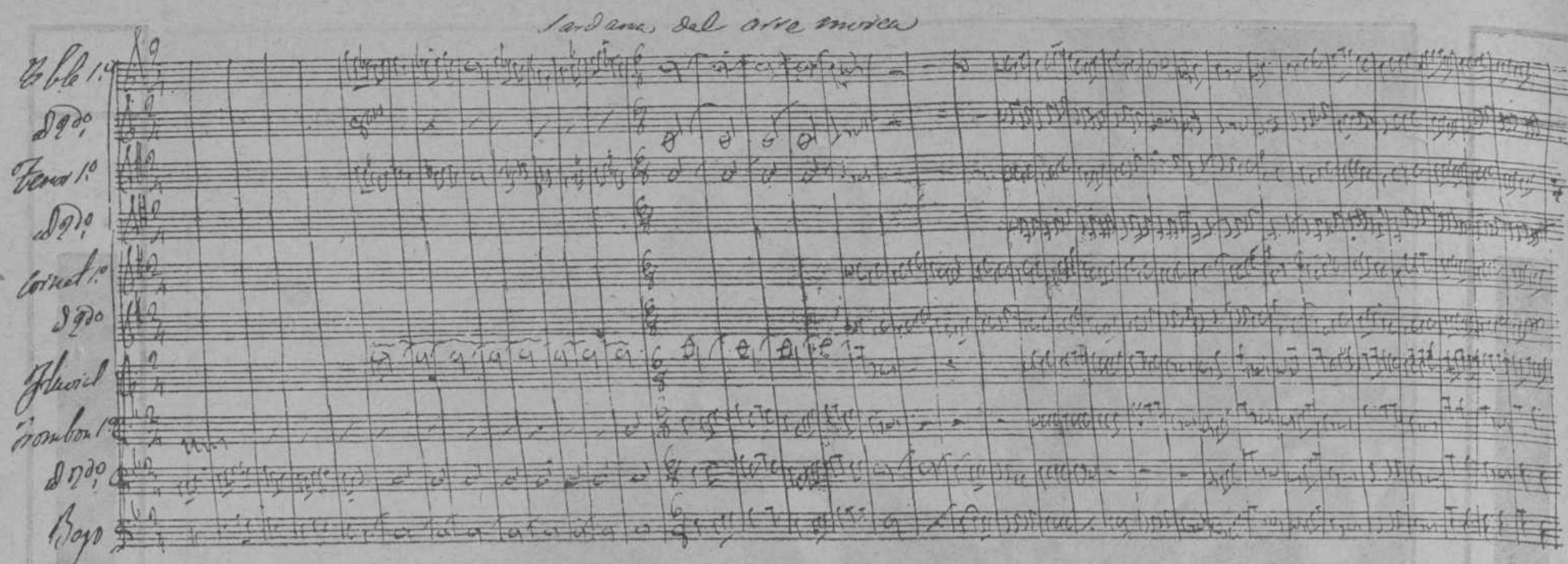
LA NOVA COBLA «BARCINO»

—Què me'n diu d'aquella «tenora»?...
—Admirable!... Es una Lázara!

PEP VENTURA

Eminent compositor de Sardanes, a la memòria del qual volen els barcelonins alçar un monument

La sardana «Arre Moreu»

(Autògraf d'En Pep Ventura)

Benet Ventura ("Noi Pep")

La publicació del present número de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA, me dona ocasió de reparar un oblit injust, que tothom pot haver notat sempre que del singular ball empordanès s'escriu o es parla. Vull referir-me, al fer l'anterior manifestació, al silenci un si-és-no-és sistemàtic que's fa a l'entorn del malaguanyat Benet Ventura, fill del cèlebre *Pep*.

El *Noi Pep* era prou conegut de tots els empordanesos i de molts altres catalans, sobre tot dels barcelonins que s'interessaven per les coses de la música, i entre ells En Felip Pedrell, que per cert no fa molts anys va publicar en un diari local un judici d'En Benet Ventura del tot equivocac—segurament per falses referències—que des de les columnes d'*El Poble Català* meresqué una formal rectificació, que fins avui, que sapiguem, no ha tingut rèplica.

Era En Benet Ventura un treballador i un demòcrata, excessivament modest; els seus millors amics foren sempre els professors que formaven la cobla «Antiga Pep», que ell dirigia, i els obrers choristes qui composaven el chor «Erato», de Figueres, que va dirigir també un quant temps substituïnt a l'Albert Cotó, altre celebrat music figuerenc, que per espai de molts anys fou encarregat de les tasques musicals del teatre «Éldorado», de Barcelona.

La cobla del *Noi Pep* fou durant llargs anys, al Empordà, la que tingué els honors del privilegi, disputant-se-la tots els pobles i poblets del nostre país, sobre tot pel ball de plaça, malgrat la competència que, entre altres, li feien els cèlebres Agramunt i Guanter («Rossinyol»), de Castelló d'Ampúries, i En Basil i En Codina, de Figueres, que també s'hi esforçaven tot lo que podien.

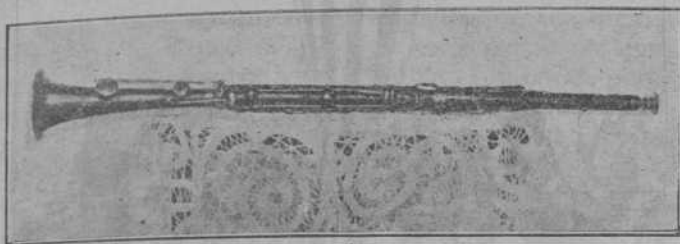
Però la tenora en els llavis del *Noi Pep* era una sirena que a tothom encantava, que no tenia prede-

Figueres.—Casa on visqué el floríós Pep Ventura.

Figueres.—Senzilla tomba on descansen els restes d'En Pep.

cessor, ni després de la seva mort ha tingut qui la igualés, i encara que la cobla constituís un perfecte conjunt, quan hi havia balles, el poble se reunia a la

CURIOSITATS SARDANÍSTIQUES

La tenora d'En Pep

plaça i per a sentir al *Noi Pep* tocar amb la mateixa vella tenora del seu pare (*), al qual va arribar a sobrepujar com a executant.

**

Benet Ventura Llandrich va néixer a Figueres (son pare era fill de Jaén) l'any 1857 i va morir a la mateixa ciutat el dia 13 de setembre de 1890; va dedicar-se a l'estudi i pràctica de la música al costat del seu pare, i ella va ésser sempre el seu element de vida, escrivint, copiant i executant. La societat «Erato» era la seva casa pairal, i ella s'honora amb el seu retrat en la galeria de socis benemèrits al costat dels d'En Baguer i d'En Cotó.

Entre les seves composicions corals, sobresurt el chor descriptiu *La Sardana*, amb la qual i com a peça de lliure elecció, durant les festes barcelonines del quart centenari del descobriment de les Amèriques, el chor «Erato», dirigit pel mestre Codina, va guanyar el primer premi entre les incorporacions llorejades.

Catarina, americana chorejada, era la preferida per la joventut en tots els balls de societat, que tanta importància tenien anys enrera, a Figueres sobre tot; i com a composicions de concert, *Cants d'Empordà*, i fantasia simfònica sobre motius de cants populars, i *Al regressar*, variacions de tenora.

El nombre de sardanes d'En Benet Ventura és extraordinari, sobresortint *Teodora* i *Margarideta*, per a piano o cobla; i per a cobla obligades: *Per sardanes l'Empordà*, premiada en el certàmen musical celebrat a La Bisbal en 1887; *Cassimira* i *Carolina*, amb variacions; *Carmeta*, *Montanyesa*, *La mascareta* i *La lluna de mel* (tenora), *Consol* (corneti), *Pauleta* (tiples), *Beatriu* (fiscorn) i *Aimada*, que fou la darrera, composta poc abans de morir.

La darrera sardana la va tocar el *Noi Pep* a la Plaça de Darnius, el dia 15 d'agost de l'any 1890.

**

Hem volgut, en recordar en la diada de «La Festa de la Sardana» el nom d'En Benet Ventura, fill del cèlebre *Pep* i continuador de les glòries de son pare,

(*) La tenora del vell *Pep*, heretada pel seu fill Benet, al morir aquest va quedar de propietat d'En Dalmau Presas, passant més tard a mans de l'Eduard Fabre i després a les del senyor Trull; actualment, aquesta joia està en poder del benemèrit figuerenc senyor Puig Pujades.

portar—al mateix temps que reparem un oblit injust—la nostra pedreta al monument que Catalunya va aixecant poc a poc al ball empordanès, que avui és ja ball català, la Sardana, que quaranta anys enrera i en uns moments de crisi, potser va ésser salvada per la tenora del *Noi Pep*.

FREDERIC GIRONELLA

Maneres de ballar la Sardana

ESTIL SELVATÀ

La costum degenerada en mal vici de començar a ballar quan s'han comptat els curts i els llargs deuria desterrar-se. Sols s'explica en els que no tenint una gran pràctica es valen d'aquell mitjà per a saber, a l'anar a ballar quants són els compassos de curts i llargs de que's compona la Sardana i assegurar-se de que la treuran. I quants n'hi ha que si per casualitat la cobla executa una Sardana un xic revessa esperant comptar bé els compassos no gosen obrir les mans de la rodona per por a quedar malament, cosa que sempre sap greu als dançaires.

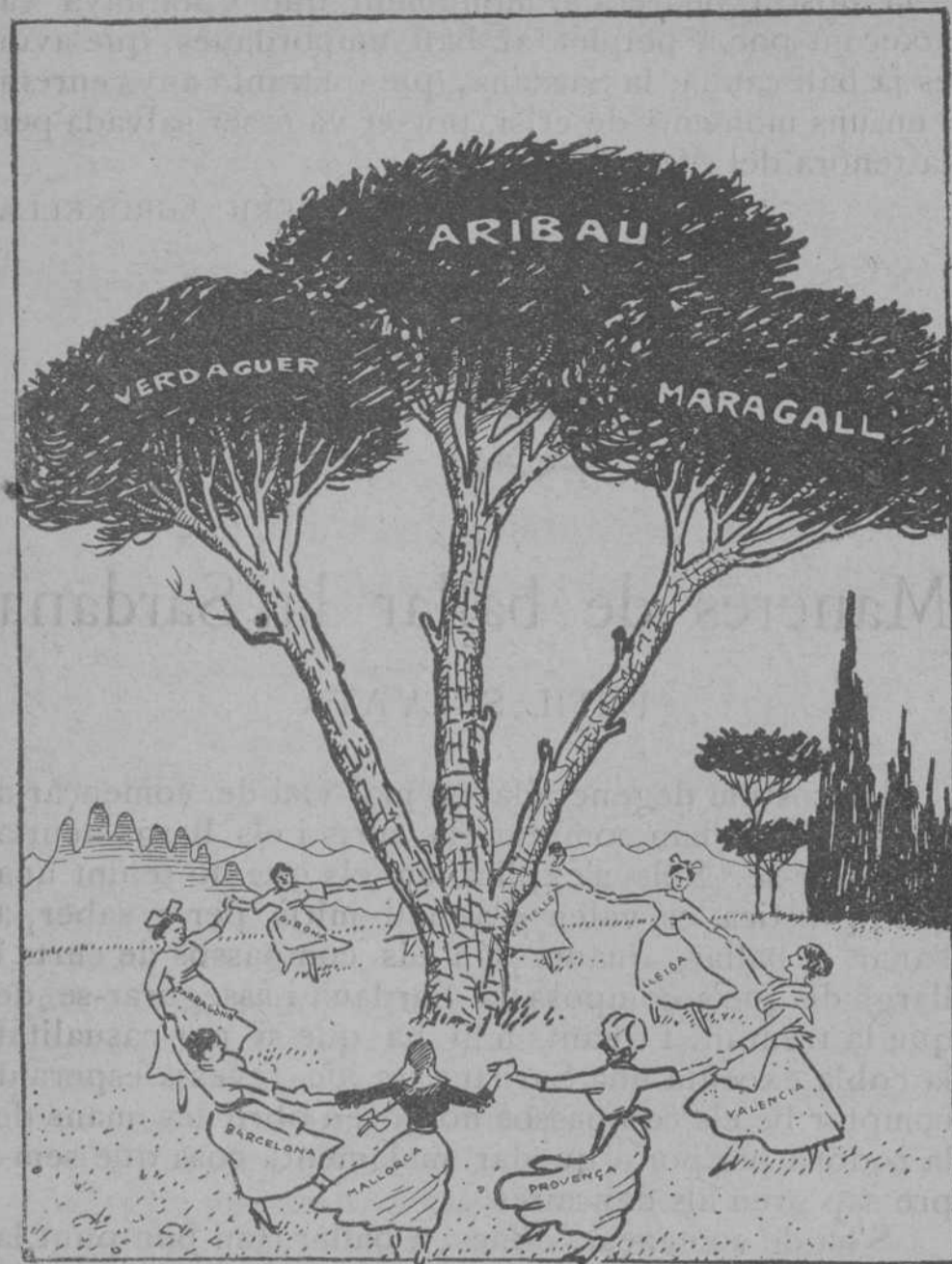
S'ha de començar, doncs, a ballar, tan bon punt la cobla romp la primera nota dels curts, ja que per quelcom el flubiol amb l'acostumada entrada anuncia la Sardana evitant que sorprengui a ningú, i fent-ho tothom així s'obtindria l'imponderable bon efecte que causa el moure's totes les anelles en direcció a un mateix costat—és obligat començar, en ambdós estils, els curts a l'esquerra—al rítmic compàs de la música, i es generalitzaria la costum de ballar amb totes les regles, i no els vindria de nou, als balladors, el dia que assistissin a un concurs.

En primer lloc m'ocupo de l'estil selvatà perquè opino que té més importància i que té més regles fixes

EN PEP VENTURA I EN MORERA

—Molt bé, bordegàs!... Tu ets el meu hereu.
—I amb molta honra!

Voltant l'arbre del nostre idioma, Pi de Tres Branques, que no morirà mai.

que no pas l'empordanès, i ademés per ésser el preferit en la meua comarca.

Dividides les sardanes en curts i llargs s'ha de tenir present que en els curts es marquen dos compassos a cada costat, i quatre en els llargs; que tant els uns com els altres es comencen en direcció a l'esquerra i s'acaben a la dreta abans del contrapunt i després d'ell es comencen i s'acaben els llargs a la dreta.

Segons la composició exposada anteriorment i per a major claretat en la exposició que pensem fer, anomenarem els curts i llargs en tans números com nombres d'ells existeixen en la Sardana, i així direm: primers, segons, tercers i quarts curts, i primers, segons, tercers, quarts, quintes i sisens llargs.

En una mateixa direcció no's poden marcar més de dos punts o compassos en els curts i quatre en els llargs, a una excepció de les reparticions que ja veurem després.

Els punts es marquen i compten d'un a un, per més que hi hagi qui recomani comptar-los de dos en dos els curts i de quatre en quatre els llargs.

Quan comença la cobla a tocar, s'ha de fixar molt bé en les primeres notes de la música, i comptar un, dos, tres, etc., fins que's sent que la cobla repeteix la mateixa tonada del principi. El nombre de punts que porti comptats serà el de que's componen els curts. Idèntica operació se fa en els llargs. De manera, que lo primordial, lo essencial és saber distingir amb la música quan comencen i quan acaben els curts i llargs, per a deduir el nombre de compassos a que tiren uns

LA SARDANA DE LES PROVINCIAS.—No n'hi vol entrar cap més?.. Doncs, què tants romanesos, ballem la nosaltres!

i altres, doncs del contrari, si no es té un oïd fí, val més desistir d'apendre cap regla per al bon ballar.

En els curts els braços dels balladors és més pràctic i estètic tenir-los en posició natural, baixos, i en els llargs, especialment al repuntejar, doblats enlaire, sense passar del nivell del muscle; mai posats rígidament endavant o com crucificats.

Tampoc s'ha de tenir el cap baix, mirant-se els peus, com molts són els que ho fan.

A l'entrar al compàs en que es comença la repartició, el qui la compta ho indicarà als que tingui al costat donant-los-hi una lleugera apretada de mans, la qual al transmetre's a tota l'anella de dançaires, com una corrent elèctrica, avisarà als que no comptin i així tots a la vegada distribuïran els compassos de la repartició.

Quan es desitja entrar en una rodona de balladors d'ambdós sexes s'ha de tenir ben present que no's poden separar les parelles, havent-se de posar, doncs, a l'esquerra de l'home.

ESTIL EMPORDANÉS

Es el que usen els habitants de l'Empordà, acceptant també per Barcelona i les altres poblacions de la província del mateix nom, encara que no moltes.

Com tenim consignat al parlar de l'estil selvatà, la composició d'ambdós estils és completament igual.

Es diferencia l'empordanès del selvatà en que el primer sols obliga a començar la Sardana en direcció

a l'esquerra, acabar la quarta tirada de llargs a l'esquerra i començar i acabar, també, a l'esquerra, els quints i sisens llargs. Tots els demés començaments i finals dels altres curts i llargs es deixen a llibertat del dançaire.

Fruit d'aquesta llibertat n'és la major senzillesa, doncs no s'ha d'estar tan fixat en les reparticions que obliga el sistema selvatà per a acabar i començar, però en canvi, fruit de dita llibertat n'és també el desordre que porta en si el començar i acabar els curts i llargs en la direcció que millor li vingui al ballador.

Altre defecte del sistema empordanès és el de la monotonia, car molt sovint per efecte de l'esmentada llibertat, les tres úniques reparticions exigides en els llargs han d'ésser idèntiques.

Dit això, fàcilment es comprèn el modo com s'han de ballar les Sardanes en aquest estil.

Es compten els compassos de la mateixa forma que en el selvatà.

L'altra diferència més notable d'aquest sistema és que hi han cinc reparticions menys, o sigui no existeixen les que en l'estil selvatà es fan en les segones tocadetes dels curts i dels llargs; en les terceres i quarts tirades de curts i en la tercera dels llargs. En el sistema que ara estudiem queda en llibertat el sardanista d'acabar i començar quiscuna de dites tirades allà on millor li vingui, acabant solament amb un dos o un tres.

I també hi ha una altra diferència en les classes de

reparticions que al igual que en el selvatà són de 7 menes, o sigui les de: 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 9.

Com es veu, s'admet la de 4, però no la de 10.

L'aplicació de les esmentades 7 menes de reparticions en cada cas, és fàcil de recordar i queda concretada del modo que segueix:

S'usarà la de 2 i la de 3, quan faltin dos o tres punts per a acabar i el ballador es trobi a la dreta.

S'utilitzarà les de 4, 5 i 9, quan al dançaire li faltin dits nombres de compassos i es trobi a l'esquerra.

I s'aplicarà les de 6 i 7 quan el ballador se trobi a la dreta faltant-li dits números de punts per a acabar.

En aquest estil no és fixa la regla que sentavem al parlar dels quints i sisens llargs en l'estil selvatà, de que si en els llargs anteriors al contrapunt la repartició aplicable és la de 7, després d'ell, serà la de 3, o de 5 primer i de 9 després, o al revés, segons els casos, perquè com hem fet constar abans, en l'estil empordanès són moltes les vegades que les tres reparticions obligades a fer en els quarts, quints i sisens llargs són iguals.

Si la quarta tirada de llargs es comencen a l'esquerra ens trobarem sempre que dites tres reparticions seran iguals, i si la comencem a la dreta serà diferent i llavors sí que es pot tenir present la regla a que'ns referim en el paragraf anterior, i per tant les reparticions seran diferents. Per tot quant hem dit, creiem que queda explicat el mode de ballar les sardanes en aquest estil.—JOSEP GRAHIT

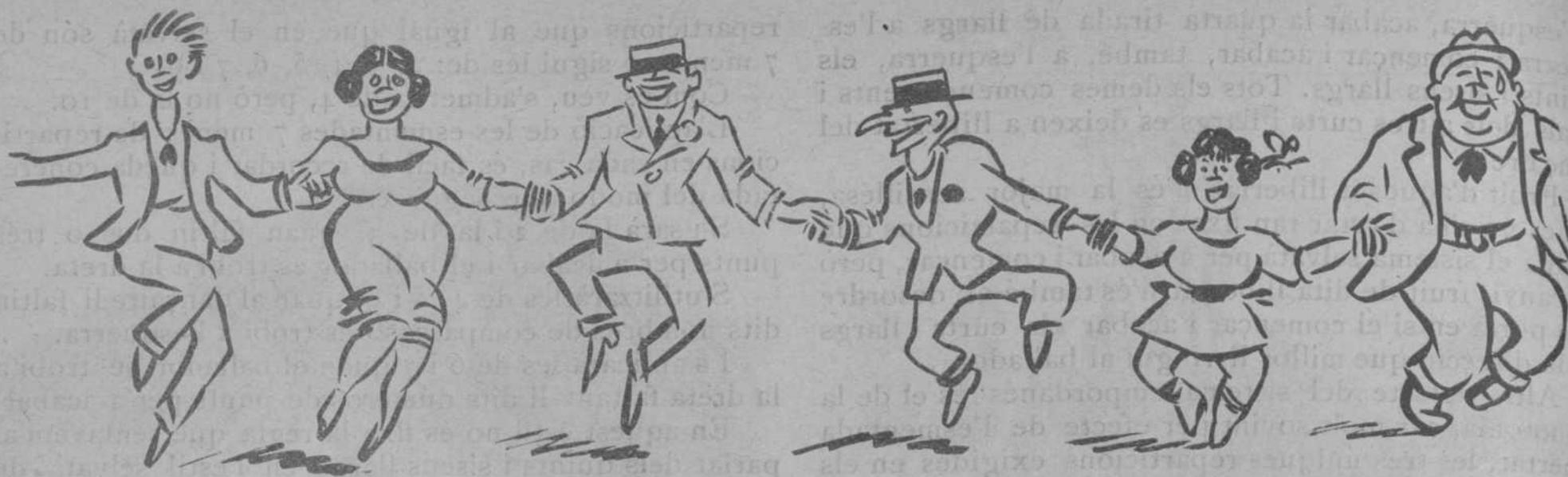
LA SARDANA A TRAVÉS DE LA CARICATURA

Ja s'ha acabat la misèria!

L'anella gentil

La Sardana és la dança més bella...

La Sardana i el mar

La Sardana en tots els moments, representa la dança d'un poble exemplar. No és la dança que només reflexa en ses notes i en ses gestes, una raça decadent i plena de incorrupcions, sinó que és la demostració palesa d'un poble que viu; que sent en son dintre l'ansia redemptora de llibertat; emperó, sens perdre mai la seva reflexió; i és per ço que la Sardana, es compta a punts.

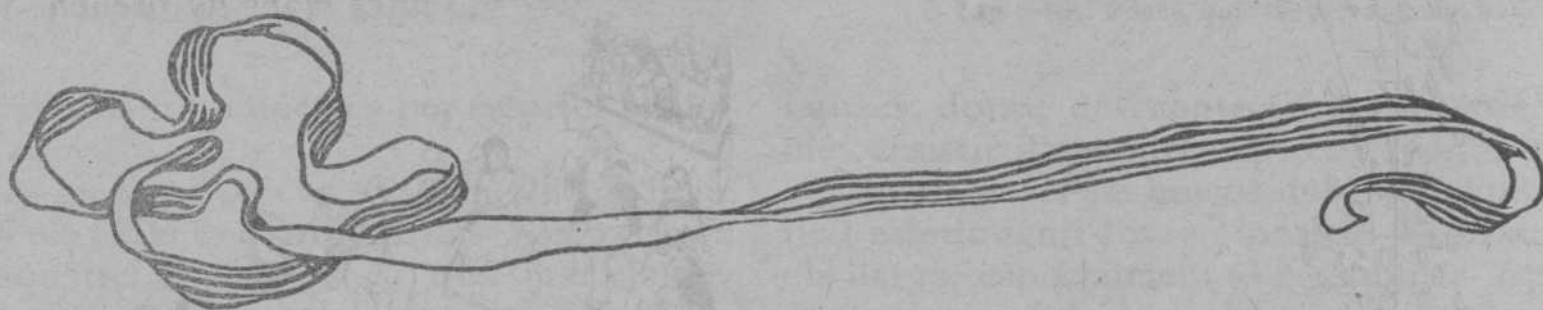
Es, amics, la Sardana, quelcòm més que un passatemp; és un càlcul, una demostració de la seva grandesa que vé emmotllant-se a la manera d'ésser del seu poble; i és així com la Sardana amb els curts, repre-

senta la serietat; amb els llargs l'alegria, emperó sens oblidar que la serietat és eterna i l'alegria passatgera: així doncs, ella pensa i s'enjoia, mes al fi, esdevé seriosa una altra volta.

La veureu, primerament, silenciosa com si es dongués vergonya ella mateixa de remoure's, i al so del flubiol, simbolisme de la matinada, s'alegra altra volta.

Fa com les onades del mar; que en un moment no aparenten moure's, mes a la nit, a la sola tebior de la lluna, les aigües puguen, doncs és igual la nostra dança nacional: roman quieta, mes pensin els seus detractors que com les ones del mar, la sola tebior del ideal, pot fer-la sobrepujar als que al seu redós vulguin reprimir-la.

ENRIC PERBELLINI

'La Sardana de la Plaça...'

Nova.

El carrer de la *Corribia*
junt amb el carrer del *Bou*,
els dels *Boters* i la *Palla*
que són els carrers d'enfront;
igual que'l carrer del *Bisbe*
fent *pendant* amb el dels *Arcs*
i per fer-los companyia
el carrer dels *Capellans*,
fan Sardana en un dels barris
més antics de la ciutat;
tot ballant-la el *tocinaire*,
la *fornera*, l'*esmolet*,
el fabricant de *mongetes*,
la *lotera*, el *llibreter*,
l'*antiquari* que hi ha sobre
amb els dependents tots junts

del *Colmado*, puntejant-la
amb el barber del damunt;
el *pegot*, l'*apotecari*,
el *sastre blau* tan lluït
i al costat seu, a mà dreta,
el *vaqué-torner* veí,
amb el *llaunê* i l'altre *sastre*
de canonges i rectors;
l'*estorer* del jeroglífic
i apoderat de Sant Roc;
el fabricant de candeles
i ciris, que en ven tot l'any;
l'autor de la xocolata
de més fama pels voltants;
el fabricant de casulles
i de galons d'or de llei
que compta amb la gran parròquia
de monastirs i convents;
les germanes estanqueres;
l'home dels transports llunyans;

els bons nois de la taverna,
el farmacèutic xarmant
(i el que sotscriu, que la balla
molt negra, sota terrat),
estan fent tot l'any Sardana
a la Plaça, tots plegats;
una *Plaça* que's diu *Nova*,
sent tan vella com sabem,
i que fan servir de cobla
les campanes de la Seu,
i siguent el flubiolaire
el bisbe des del Palau...
Es la Sardana del barri
més típic de la ciutat!

PEPET DEL CARRIL

...de totes les dances que's fan i es desfan.

GLO- SARI

ALCEM-LI EL MONUMENT

Barcelona, cap i casal de Catalunya, té un deure sacratíssim a pagar.

Aqueix deure és alçar, ben fermament i ben depressa, un monument a En Pep Ventura, el gloriós cantaire popular del nostre terror, l'eminent compositor de centenars i centenars de sardanes que han puntejat i tal'larejat els avis empordanesos i que fan batre encara el cor de les nostres joventuts.

Havem d'alçar un altar de pedra i bronze a aqueix home insigne i modest, que fou iniciador, propulsor, glòria vivent i precursor genial del admirable esclat sardanístic de la terra.

Barcelona, qui com una bona mare de les regions i comarques de Catalunya es fa seves totes les aspiracions i tots els dalers catalans, deu recollir el veritable sentir del poble en aqueix punt concret de retre el degut homenatge al més esplendorós i a la vegada més sincer dels genis populars.

Si la Sardana ha arribat, com ningú en dubta, a valor positiu nacionalista; si la Sardana és la indiscutible dansa nacional; i si són certs, com ho són, els entusiasmes que arreu desperta la tenora, no esperem més els barcelonins, i alcem-li el Monument ben alt i ben robust a aqueix rossinyol immortal que's digué Josep Ventura.

Una subscripció pública s'obri aviat, però xardorosa, constant; no circumscriu a quatre centres i ateneus; una subscripció acompanyada d'una ben feta propaganda que obligui a interessar-hi a totes les classes socials.

Perquè cal sobre tot això; que ja que cada un dels catalans, qui més qui menys, ha alçat el seu monument a En Pep, dintre el seu cor; el que li alcem entre tots al mig d'una plaça... sigui un monument de durada... i no pas cap xemeneia indigna.

Als Empordanesos

(Fragment d'un discurs)

La vostra Sardana s'ha fet la dansa catalana, perquè és una dansa de reis; tothom hi va a una, però cadascú hi entra i en surt quan vol; i mentre és dins, se subjecta a la llei de son compàs, que és com si diguessim el ritme de la vida social, la llei igual per a tots i, no obstant, a mida de cada hu; que'l vell la dansa com a vell, el jove com a jove, la dona com a dona, el nin com a nin, sense que per això l'un embarressi l'altre, ni ningú perdi el majestuós acompassament del tot; i quan no'l vol seguir més, marxa a son arbitri, deixant a llur plaer als que vullen seguir-lo; mentre hi és, se lliga a tots per les mans; mes les mans són franques de pendre i de deixar. Voleu estar-hi? la rodona s'obre i dues mans us prenen. Voleu sortir-ne? aquelles mans mateixes us solten lliure, i la rodona, tornant-se a tancar, segueix impertorbable la seva ritmica llei. Feu lo que vulgueu, mai hi feu nosa perquè mai hi feu falta; i a mercès d'aquesta santa llibertat, la rodona s'aixampla o s'estreny, és xica o és grossa, és de tres o de trescents, però tant Sardana fan trescents com tres; és unió i llibertat alhora; és la dansa federal que ajunta als homes lliures i als pobles lliures; és la dansa catalana.

L'esperit de la Sardana és l'esperit mateix de Catalunya; i a tants com venen a escatir lo que som i a preguntar-nos lo que volem, i que mai semblen acabar de saber-ho, potser perquè no ho volen saber, jo no faria més que portar-los a la plaça on se dancés la Sardana, i els diria:—Veieu?... Doncs ja ho sabeu ara qui som; ja ho sabeu lo que volem. Si voleu vosaltres entrar a la dansa, tal com és, de bona gana; mes, si no hi voleu entrar, feu-se enllà que ja som prous.

JOAN MARAGALL

**

«La Sardana és la dansa més bella»
Maragall escrigué amb lletres d'or;
i honorant-la com fa avui L'ESQUELLA
s'honora tant ella,
que's mereix de la Pàtria l'amor!

El català: —Deixeu-m'hi entrar, pubilletes,—que jo la puntejo bé i em sembla que entre vosaltres—no hi haig de fer mal papè.

Sardanistes cèlebres

Un número extraordinari de L'ESQUELLA dedicat a la «Festa de la Sardana»? Ja em plau. També vull ésser-hi. Permeteu, doncs, que jo, *amateur* de nostra dansa popular, en tant que malgrat trobar-me ja devallant els últims esglaons de l'Escala de la Vida, encara no sento el refilet del flubiol, ja les cames se me n'hi van, portí avui mon granet de sorra a tan gaia festa.

Còm i de quina faisó? Fent ressorgir de ses tombes a quatre sardanistes empordanesos cèlebres, quiscún d'ells en la seva època respectiva.

En Ferràn de Peratallada

Un home alt com un Sant Pau quin habillament portà sempre el segell de l'avió: calces amples i llargues que li arribaven a sota l'aixella, gec i ermilla curtes, faixa entortelligada al cos i una barretina espetarrant.

Fou l'inventor d'un sistema *sui generis* d'interpretar la Sardana. Consistia en fer una tercerilla a cada quatre compassos, doblegant una cama sobre l'altra, formant un veritable àngul recte.

Morí a la penúltima decada del segle XIX, i era ja octogenari que encara la puntejava amb *pose* hieràtica, majestàtica i tot serio com si celebrés un acte de gran transcendència. Com que aleshores anava ja molt feixuc, no podia doblegar gaire les cames per tenir les articulacions quasi enquilosades: l'àngul recte de la tercerilla quedava convertit en àngul obtús, molt obert.

En Grés, de Sant Pere Pescador (terra clàssica de sardanistes).

Alt, prim, més lleig que un pecat i gravat com una torradora; com que era un *causer* inimitable i un ditxaratxero infatigable se feia molt simpàtic i tenia molt partit entre dames i damisel·les. Habillat sempre amb un trajo semi-flamenc, pantaló ajustat i americana curta, de tot tenia i a tot se semblava menys a un expenedor de *Aqua fontis* i *Sirup altee*.

El vaig conèixer a Verges en aquella plaça tan gran a on per la Festa Major s'hi acoplaven a centenars els balladors. En Grés feia rotllo. Sos peus calçats sempre amb botes de xarol flamants i brillants com un espill i terminades en punta molt aguda, eren uns veritables brodadors de filigranes.

En Grés deixà escrit un fascicle o tractat de la manera de repartir la Sardana, del qual servo encara un exemplar.

En Marqués, d'Empordà

Un altre sardanista de cap de brot que en vida tingué tres passions: la viticultura, la República i la Sardana.

Diputat provincial i alcalde de La Bisbal calques vegades, aquests càrrecs seriosos no foren obvi perquè En Marqués, acompanyat sempre d'un escamot d'admiradors polítics i sardanístics, concorregués a tots els aplecs i Festes Majors de la encontrada per a entregar-se amb dalé al seu *sport* favorit. An En

Marqués al ballar la Sardana l'haurien vist sempre amb els braços tan estesos com podia. Alt, sec i esprematjat, amb el cap decantat semblava talment un Crist clavat a la Creu. Executava un petit balanceig amb el cos, les cames amb prou feines les movia, concentrant tot son seny en els peus, executant moviments d'aducció i ambducció, de taló i punteta i de punteta i taló. Era el seu fort.

L'Oblada, de Palafrugell

Un obrer taper que en el ram sardanístic, batè el *record*. Allò no era ballar: era tot un curs de gimnàsia rítmica, amb un desllorigament complet de totes les articulacions.

En Ferràn, En Grés i En Marqués al seu costat, foren uns pigmeus.

Si n'ajuntava de badocs al seu entorn! I ell com més n'hi tenia, millor. Més excentricitats i cabrioles hi recargolava. Pegava saltirons inverosímils, desllorigava les cames d'una manera inconcebible; s'agenollava, s'assentava a terra; se tornava a aixecar d'un bot. Emperò la seva especialitat era tenir-se dret com un ciri amb una sola cama, durant llargs compassos i amb l'altra dibuixava figures geomètriques de tota mena en l'espai.

D'haver viscut en nostra època de febra futbolística, l'Oblada hauria obtingut el campionat en el *sport* de la cossa. El pobre morí prematurament i d'una faisó tràgica en un poble de la costa de Alger a on havia marxat, no sé si a cercar feina de l'ofici, o a importar-hi la Sardana.

**

Han passat anys i avui En Ferràn, En Grés, En Marqués i l'Oblada tenen molts imitadors.

Seguiu totes les places de l'Alt i Baix Empordà i topareu sempre amb nombroses parelles de joves i àdhuc damisel·les que salten i brinquen d'una faisó esbogerrada.

Una de les seves habilitats característiques, és, després d'una cursa molt moguda, quedar-se parats en sec, durant una colla de compassos, practicant solament un imperceptible balanceig. A lo millor els cornetins i fiscorns de la cobla donen una nota aguda, aleshores ells, com moguts per un ressort i com si els hi estiressin un fil amb una precisió i uniformitat matemàtica, peguen un saltiró i tornen a emprendre la cursa. A l'arribar al *allegro vivace* de la Sardana, sembla que els empaitin i emprenen una carrera folla i desenfrenada. Mes quan aquesta arriba a son període àlgid és quan s'acosta el contrapunt: s'empaiten, s'apiloten un sobre l'altre com si se'ls hi escapés i tinguessin por de no ésser-hi a temps.

An aquests balladors les sardanes d'En Xaxu, d'En Bou i demés autors del gènere alegroi, lleuger i mogut, els hi van molt bé. Les d'En Gassetta, Morera i demés compositors seriosos, no formen part de son repertori: els fan l'efecte d'un narcòtic.

Decididament En Ferràn, En Grés, En Marqués i l'Oblada, poden ben dormir tranquils en ses tombes: han fet escola. Emperò, això sí, una escola xorca, corretgida, augmentada i renyida amb el bon gust, l'estètica i les més rudimentàries regles de l'art.

ROMUALD VIDAL

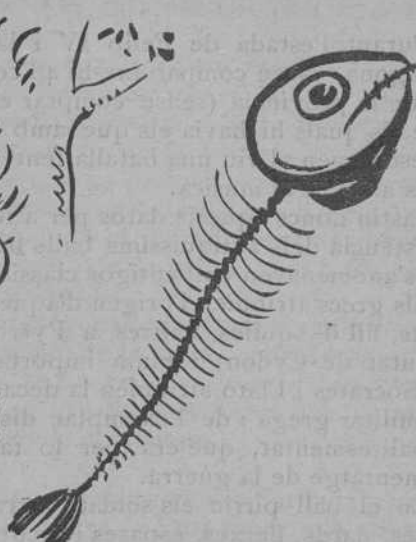
SARDANES CÉLEBRES

«Al, quines noies!»

«El plorar d'una pastora»

«La Santa Espina»

«El Papu»

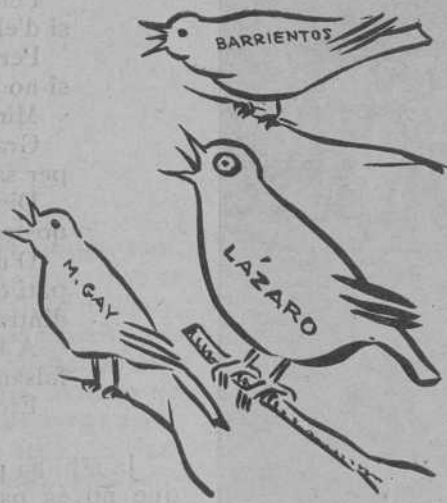
«Les fulles seques»

«Els segadors»

«L'emigrant»

«El cant dels ocells»

«Per tu ploro»

El Contrapàs

Durant l'estada de Felip IV i la seva esposa a Tarragona, varen comparèixe-hi 48 comparses de pobles de la província (sense comptar els de la capital), entre els quals hi havia els que amb espases i escuts representaven al viu una batalla fent evolucions guerres al sò de la música.

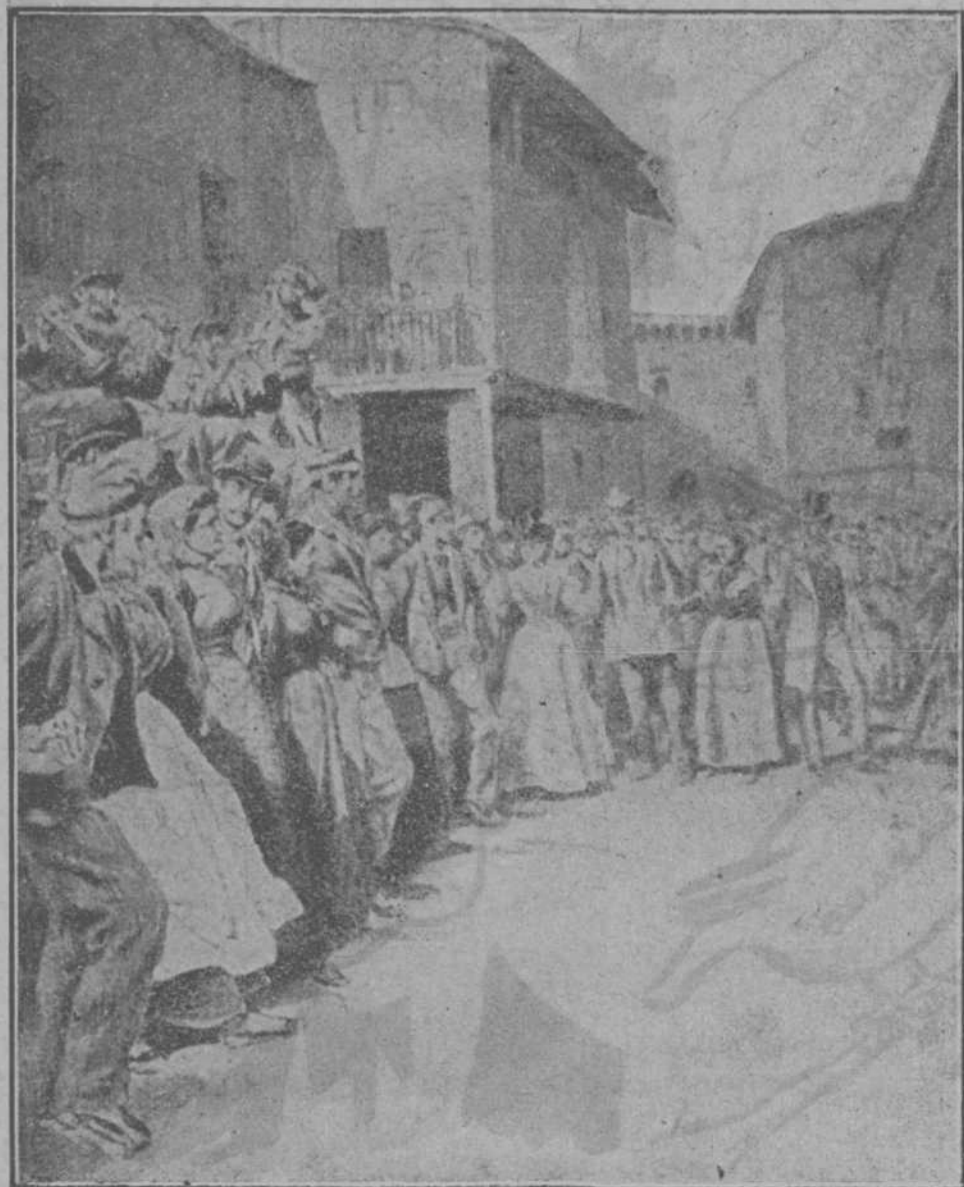
Bastin doncs aquests datos per a fer comprendre la persistència dels antiquíssims balls bèlics, o *pírrics*, com s'anomenaven en l'antigor clàssica.

Els grecs atribuïen l'origen d'aquest ball al mateix Pirrus, fill d'Aquiles, i altres a Pyrrhus, cretenc de la ciutat de Cydon; i tanta importància li donaven, que Sòcrates i Plató atribuïen la decadència de la tàctica militar grega i de l'exemplar disciplina a l'oblit del ball esmentat, que era, per lo tant, un veritable aprenentatge de la guerra.

En el ball pírric els soldats anaven armats amb llances, dards, fletxes, espases i escuts de fusta, i tot ballant simulaven les diferents evolucions i maneres de batallar, per lo qual els balladors se dividien en dos bandos, i l'autoritat, que presidia la festa, multava als que no ho feien bé.

Amb el temps va anar desvirtuant-se aquest ball; va deixar d'ésser aprenentatge militar per a convertir-se en diversió d'homes i dones, és a dir: en ball propiament dit, tal com el comprenem avui dia; i fins va ésser consagrat a Bacus, substituïnt les primitives armes per tirsos i antorxes, amb que s'il·luminaven aquestes festes orgiaques.

Això ens pot explicar perfectament les lluites que veiem simulades entre dos partits d'algunes colles tra-

Sardana de festa major a Camprodón

Un esbart sardanistic al Park Güell

dicionals, que no porten armes precisament, sinó trofeus de festa, com bastons enramats, flors, etc.

De totes maneres, doncs, els balls guerrers han persistit a Catalunya, i sobre tot n'hi ha un de curiosíssim, que, al dir de historiadors il·lustres, és la dansa pírrica mateixa, amb els cants primitius gentilics transformats en la Passió de Crist. És el Contrapàs, ball que mai s'ha deixat en la nostra terra, però que s'havia perdut gairebé per tot arreu i sols se ballava en alguna que altra banda muntanyenca. Gràcies al esforç d'alguns bons patricis, s'ha restablert aquest ball antiquíssim, que tant cridà l'atenció als folkloristes estrangers i que fa bastant temps vàrem veure ballar a Barcelona mateix per una colla de Banyoles i per una formada en la nostra ciutat.

Se coneixen diferents Contrapassos: el curt, el llarg, el serdà, la porsigola, el dels merolans, etc., però els dos primers són, certament, els més notables: en els que s'hi canta una lletra religiosa que'ls tractadistes i historiadors suposen que ha substituït als cants gentilics.

El Contrapàs llarg comença així:

«Pecador tingues esmena.
Tingues dolor del Redemptor sempre.
Pecador tingues esmena;
tingues dolor del Redemptor sempre.
Per ton pecat seràs castigat
si d'ell no tens prou dolència.
Per ton pecat seràs castigat
si no confesses la veritat.
Mira no visques descuidat.
Grans treballs Cristo passava
per salvar los pecadors.
Dintre de l'Hort suava sang i aigua;
nostres pecats ne foren la causa.
D'un tal dolor,
patí est dolor per nostre amor,
dintre de l'Hort fent oració.
A la vostra galta sagrada
falsament Judes hi ha besat.»
Etc.

Ja n'hi ha prou per a veure el caràcter de la lletra, que no és pas en vers, sinó en prosa, i adaptada, com se comprèn, a la complicació de moviment del ball. Aquest consta de 400 compassos, en els

Els dançaires de l'Empordà

que s'hi desenrotlla tota la Passió, i així era la manera de saber els passos endavant i endarrera que s'havien d'anar fent, indicats en la lletra per cada punt i apart, començant per marcar-los endarrera.

Aquest ball estava molt generalitzat i era el de cerimònia per totes les poblacions. Per a facilitar l'aprendre'l, s'imprimien unes fulles amb el diagrama dels moviments i la lletra, que encara avui se venen.

El Contrapàs curt té una lletra que *relativament* és en vers. Les dues primeres posades diuen així:

«Tant miserables són mortals,
lo qui fan mal causen defectes,
trenquen preceptes i manaments
conteniments i coses vanes
i molt profanes les empleam.»
Etc.

Fins el Contrapàs se devia haver extès per algunes bandes del rest d'Espanya, a jutjar per l'opinió mateixa d'En Cervantes, que en *La ilustre fregona* fa cantar an En Lope, instigant a les dues criades i als dos mossos de mules de l'hostal que surtin a ballar.

.....
«De las dos mozas
que en esta posada están,
salga la más carigorda
en cuerpo y sin delantal.
Engarráfela Torote,
y todos cuatro a la par
con mudanzas y meneos
dén principio a un *Contrapàs*.»

Un dels balls que's consideren més antics, tant, al menys, com els pírrics, és l'astronòmic, en que se celebra la festa estival, o sigui el dia més llarg de l'any, perquè's comprèn molt bé que quant més primitiva és la societat més té el culte dels astres, i principalment del Sol, que'ns envia el calor i la llum, madura els fruits, asseca les coses, retorna als debils i, en general, pot dir-se que tot li està supeditat. Els focs de Sant Joan i de Sant Pere son una derivació de la festa universal del solstici d'estiu.

El foc, doncs, simbolitzava al Sol, ballant-hi a

l'entorn, saltant d'alegria, entonant-hi cants, compa-reixent-hi amb branques i flors, saltant-lo, i cada poble el celebrava a la seva manera; però en essència, tot era lo mateix.

Per això s'ha dit que la nostra Sardana és un ball solar: la dança de les hores entorn del Sol. I com les hores unes se fan llargues (quan hi ha fosc), i altres passen molt depressa (quan és de dia), per això en el ball empordanès, que ha passat a ésser l'eminentment català, hi ha els compassos curts i els llargs, separats pel contrapunt que fa el flubiol, que interpreten pel cant del gall, anunciador de l'albada, és a dir, del retorn a les hores de la llum.

La Sardana, tan generalitzada avui, és la *llarga*, o sigui una modificació de la curta, gairebé caiguda en desús. La cançó de *La pastora Elionor*, tan generalment coneguda, és una Sardana curta que té sempre un mateix número de compassos, i que, per tant, no s'ha de *repartir*.

Intimament relacionades amb la Sardana, en quant a l'origen, són les *falles de Sant Joan*, que presenten un caràcter molt típic i primitiu, deixant veure bé la característica del ball solar.

En molts pobles de la província de Lleida celebren aquesta diada, encenent un gran foc al vespre, com és costum molt generalitzada, i al voltant del mateix les noies, agafades del braç, se van passejant o hi ballen, fent-hi comparèixer les amigues i més tard els amics.

S'entaulen diàlegs cantats entre les noies i els joves, com per exemple aquests, que corresponen a la primera i segona cobles:

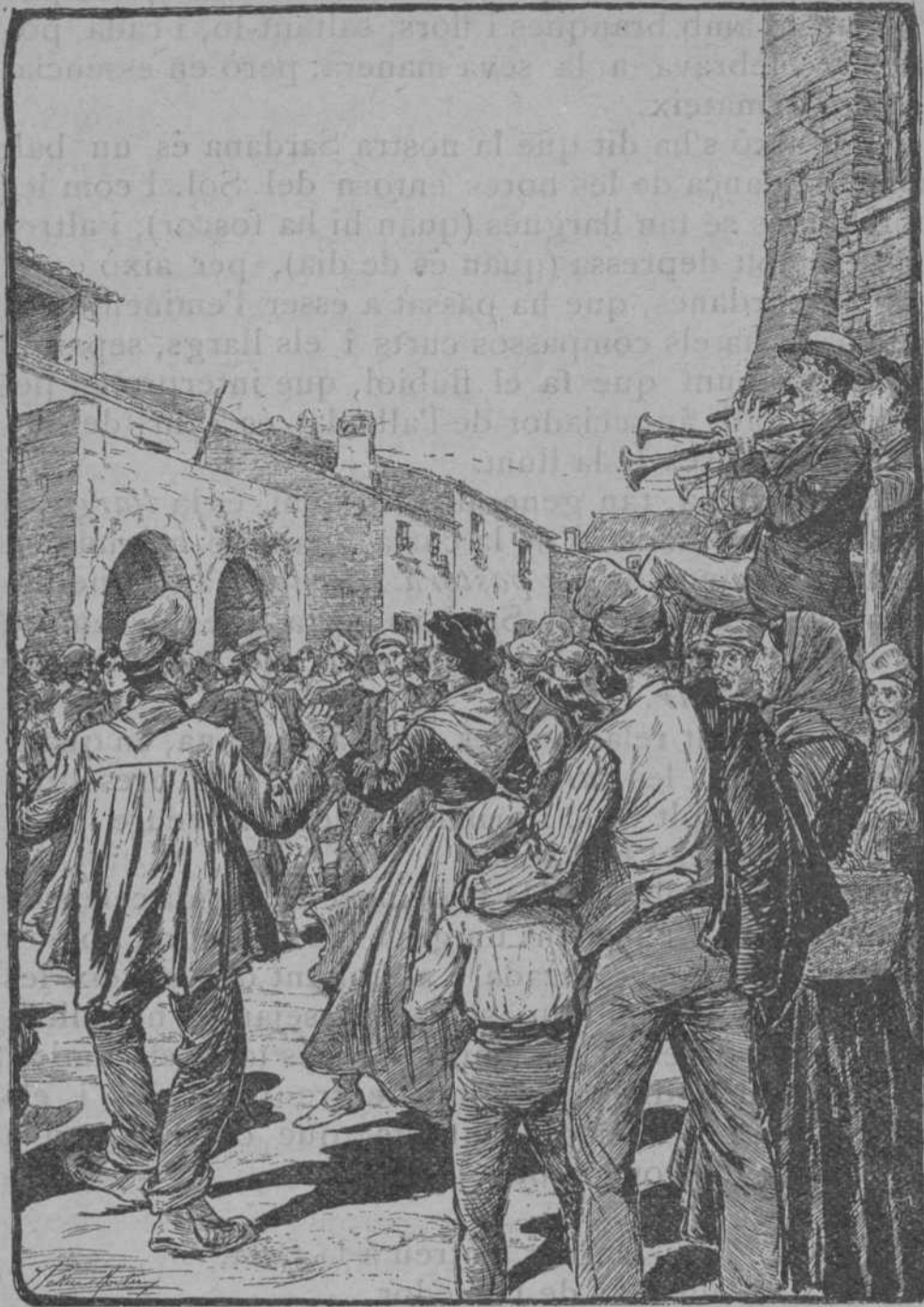
«—Entreu, entreu a la falla,
fadrinets de l'arredor,
que les pedres són cobertes
de la vostra resplendor.

—A la falla me n'he entrada,
minyones no us sapia greu.
hei entrat pera alegrar-me,
també vull que us alegru.»

Sardanes a la plaça de Torroella de Montgri

Al sò de la cobla

Es molt possible que abans hi hagués una lletra exclusiva per a aquest ball, de la qual actualment no més s'en conserva el començament, i entremig se torna a fer alusió al ball, com se veu per la següent cobla:

«Aquesta nit fem les falles
de Sant Pere i Sant Joan,
esta nit les farem totes
perquè a tot lo món se fan.»

Però la major part són senzillament corrandes, que han sigut sempre el gran recurs del poble per a ballar. Vegin-se les següents, que anota mossèn Bosch de Talarn com a pròpies d'aquest ball:

«—¿Qui serà aquell fadrinet
de l'ermilla engalanada
que dels fondos de l'Urgell
resplandeix a la muntanya?

—Qui'n tingué un cairal d'aigua
i un jardí de totes flors,
i un paneró de rialles
per dà'l als festejadors.

—La plaja cau menudeta,
la capa no tinc ací;
bona nit tinguin, senyores:
demà al vespre seré aquí.»

Allí on encara conserven l'aire més antic aquestes festes és a Isil, on els fallaires entren a la població amb les falles (branques de pi vert esverlades i atapeïdes de teies enceses), que van apilotant en un lloc determinat, fent així el foc de Sant Joan. Les noies reben als balladors amb mostres d'alegria, fent-los beure un trago de vi i entregant-los un ram, i a la Sardana que primerament ballen elles soles a l'entorn del foc, hi conviden als balladors per medi de corrandes, contestant ells de la mateixa manera, ficant-se al rotllo i voltant tots plegats les flames, composant un quadre animadíssim.

ROSSEND SERRA I PAGÈS

La dança de les estel·les

Les estel·les cada nit
ballen totes la Sardana
amb un ritme acompassat
de bellesa immacul'lada.

La lluna pausadament
argenta plans i muntanyes
i es passeja per el cel
escoltant la nostra dança.

Té una claror l'infinít
que fins encèn la nostra ànima
i el món s'estremeix en pès
d'una dolça esgarrifança.

Les estel·les bon matí
se senten totes cansades...
Lluna blanca, por a poc
entre boires va esfumant-se...

EMILI GRAELLS CASTELLS

Una sardana als Pòrtics d'En Xifré

La gallineta que no sabé estimar

CONTE RIMAT

I

Lloc de l'escena, el Paradís; hora, per'llà a tres quarts de sis de la matinada. Nostre Senyor, entusiasmat, contempla el món que Ell ha creat pel seu goig íntim.

Quan, a bell sobte, avança un gall de roja cresta, ric plomall i asperons magnífics; un gall—dirieu—empeltat de gall anglès i gall del Prat. Una raça esplèndida.

—Kikirikí!—clama orgullós—Sou vos el Déu Totpoderós?

—Sóc jo. Què volies?

—Venia a dir-vos, Majestad, que la gallina que m'heu dat per dolça parella, és ben formosa i escaient, mes té un defecte molt dolent: no sap estimar-me. En son amor tan temptador no hi sap posar aquella passió ni aquella febre... Quan som al punt just d'estimar, com si l'amor fos... res, un gra del seu blat de moro, sense un escalf i sense un bleix, m'estimad'esma, lo mateix que sigués de fusta.

—De fusta, has dit?—Déu fa amb un crit—Oh, pobre gall, noble i ardit!... Ja veuràs quin càstic!... Tu no li moguis enrenou, prò així que vegis que fa l'ou, vas... i te li menges.

II

El sent-demà, de bon matí, tot just el Sol comença a eixir, canta la gallina: «Kokorokó!»... Allà al ponedor, ja s'hi veu l'ou, bonic, rodó, acabat de pondre.

A cops de bec el gall s'hi fa; vinça picar d'ací i d'allà, però l'ou no's trenca. Tan gros i maco que don goig!... El pobre gall s'hi torna boig, clavant picossades.

Fins que, empipat, va an el bon Déu i, tot mostrant-li, li diu:

—El feu la meva gallina. Amb son cor dur ja no'n té prou, que ara ha tingut de fer-me un ou que també és de fusta.

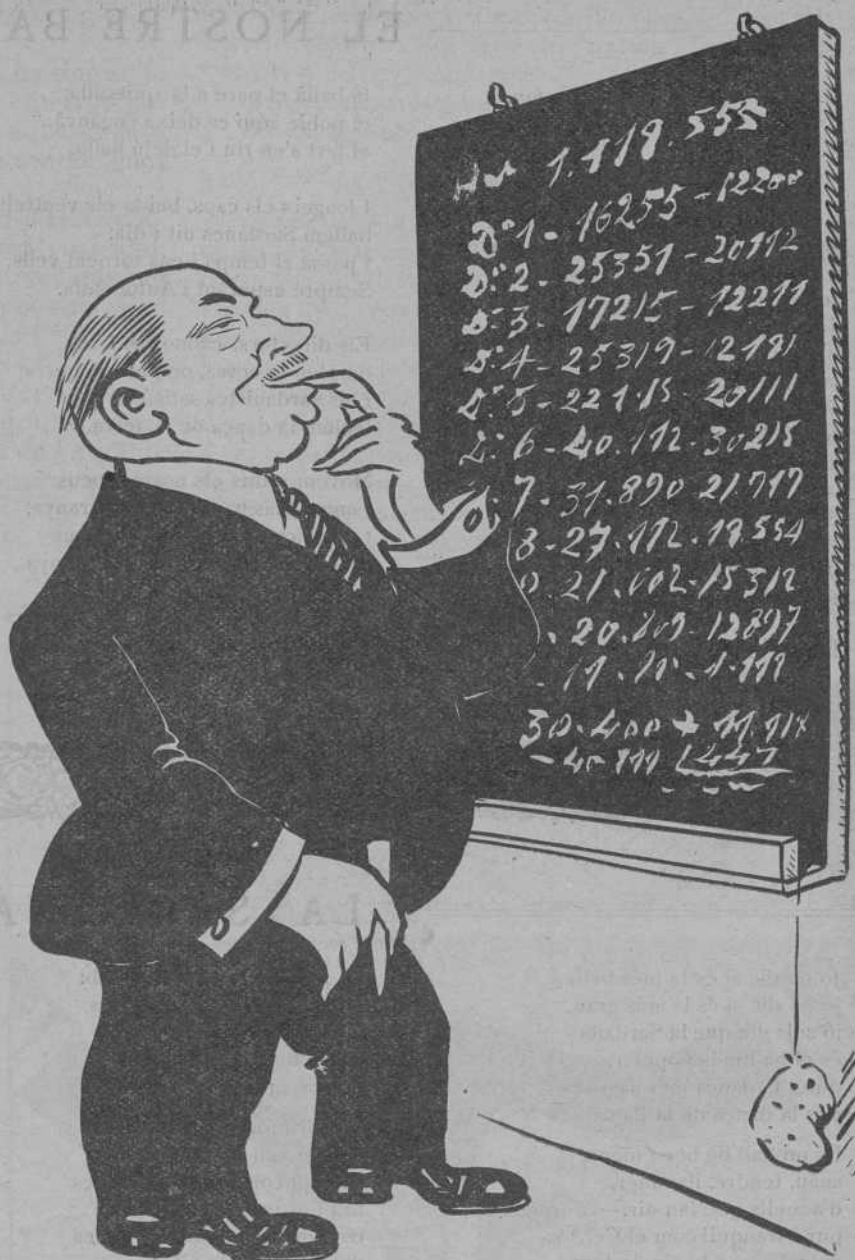
Li respòn Déu:

—Sí, bon minyó; un ou de fusta és lo millor per a castigar-la. Així vergonya se'n darà, i en estimar-te posarà més art i més ciència.

Amb un potent «Kikirikí!» se'n riu el gall:

—Cà!... Voleu dir?... I doncs... l'ou de fusta?... Què esdevindrà de l'ou ingrát que cap cuiner pot fer ferrat ni menos amb truita?...

Nostre Senyor, que ho fa tot bé, respòn al gall:

EN POL DE LA «LLIGA»

—Si la gràcia d'aquell ball, consisteix en comptar, jo dec ésser el primer sardanista.

—Sé el que convé. Al món tot és util. Procura tu fer-te estimar, que l'ou de fusta... servirà per sorgir les mitges.

J. BURGAS

La manca d'espai, per dedicar-lo a la nostra dansa nacional, ens priva de fer l'acostumat ressenyament teatral.

Un xic de paciència tots, i fins la setmana que vé.

EL NOSTRE BALL

*La Sardana
de l'avellana,
pica de peus
i balla de gana.*

(Cançó d'infants)

Dem-nos les mans com bons germans;
dem-nos les mans, fem la Sardana.
Homes honrats, dem-nos les mans,
piquem de peus, ballem de gana

Cases, vestits i abastimens,
tot és molt car: la vida és cara;
mes no hi fa res, ballem contents
qu'un bon pervindre se'ns prepara.

Ens el preparen els prohoms,
els saberuts de nostra terra.
Anem saltant i donant tombs
mentre la gana ens faci guerra.

Quan a la casa no hi ha pa,

fa ballà el pare a la quitxalla;
el poble aquí es deixa enganyà,
el fart s'en riu i el dejú balla.

Lleugers els caps, buids els ventrells,
ballem Sardanes nit i dia;
i passa el temps i ens tornem vells,
Sempre esperant l'Autonomia.

Els directors, calmosos, frets,
omplen la bossa, omplen la gerra;
i els sardanistes satisfets
ballem la dança de la terra.

Movem ardots els nostres peus
i anem blasmant la gent estranya;
i ells alcen fortes les llurs veus
tots morrejant els pits d'Espanya.

Ens han fet beure amb vils enganys
com vi de casa, la morfina,

i ells van del braç dels alemanys
a fer negoci a l'Argentina.

Els fruiran sota'l cel blau
de llibertat i plena vida;
i Catalunya, sense un clau,
seguirà trista i ensopida.

Ja no'ns aquissen com abans.
Els temps són nous; nova és la feina.
Per a ballar juntem les mans
que mentrestant no empunyem l'eina.

Ben plenes d'osques i rovell
a recó jeuen falç i dalla.
Mansoi el poble com anyell
creu que fa Pàtria... i canta i balla.

Poble sens esma, poble mut,
que amb els traidors tens esperança.
Vinga el Dimoni, el gran Banyut,
a presidir la nostra dança!

FOLLET

LA SARDANA

Jo no dic si és la més bella,
jo no dic si és la més gran,
jo sols dic que la Sardana
és el ball més popular,
que's la dança més sagrada
i és la dança de la Pau.

Es un ball de bona mena,
suau, tendre, llaminer,
d'aquells que fan dir:—«Tornem-hi»,
pur i tranquil com el Cel,
dolç del cor, bonic de fora
i de forma de tortell.

Com al «Terç d'estrangeria»
no's pregunta als balladors
ni a on van, ni d'on venen,
ni com pensen, ni qui són;
amb tal de ser sardanistes
s'obre el rotllo i ja n'hi ha prou.

Es el ball més comunista,

ja que en ell tothom hi cab:
homes, dones, vells i joves,
rics i pobres, xics i grans,
savis, tontos, mitjanies
i civils i militars.

La seva forma és de cercle,
símbol vell de l'Infinit;
i el qui compta les Sardanes
hi posa un gest tant diví
com qui assenyala les denes
del rosari de la nit.

Es un ball de matemàtics,
que per treure'l del tot bé,
i menar-lo i repartir-lo
precisen coneixements
de càlcul, de logaritmes,
d'arquitecte i d'enginyer.

Es un ball de simbolisme
i de fraternal virtut,

fent cadena amb les mans juntes,
sense crits, sense aldarull,
i com les *planxes* masòniques
sempre acaba amb els *tres punts*.

Es un ball de ritme clàssic,
llevantí, propi dels grecs,
on tot lo postís fa nosa,
on belluguen els relleus,
on la carn fresca sacseja
al compàs dels moviments.

Es la dança igualatària,
és el ball republicà,
és el ball dels homes lliures,
és la dança dels germans,
és el ball de Catalunya,
és el nostre ball sagrat.

¡Faci Déu que un jorn serveixi
per argolla dels tirans!

KIKU KAMAMILLA

Homenatge pòstum

Aquest simpàtic vellet que a Palamós ha tingut la pensada de fer-se acompanyar, en el seu enterro, per una cobla tocant Sardanes, mereix que aquesta seva voluntat sigui remarcada per tots els que sentim amor per la nostra dansa nacional.

El seu nom de Joan Vergonyós hauria d'ésser col·locat en el santoral sardanístic i venerat com a un sant dels de més influència; i l'hauríem de venerar, no tan solament per l'originalitat de la seva pensada, sinó perquè el seu acte representa un alt exemple de conseqüència per a tots els catalans.

Segurament que aquest bon vellet deuria sentir per la nostra Sardana un amor tan profònd, que li omplenava tot el cor, i per això ha volgut en l'hora de son comiat a la Vida, sentir aquells sons harmoniosos que constituïen son màxim amor.

Jo no sé què tindrà la Sardana que tan fondes emocions desperti en el nostre cor, puix que el bon sardanista, el que pensa que fent dansa fa Pàtria, és un místic de l'ideal; car ell no balla per a divertir-se, ell no balla per als demés, ell balla per a rendir culte a la Sardana, símbol de nostra aimada Catalunya.

Solament contemplant-lo com punteja, amb els ulls fits al cel, comptant seriós i conscient els compassos de la dansa, sembla que musiti una pregària per la llibertat de nostra Pàtria.

I aquest simpàtic vellet, que ha volgut donar-nos tan alt exemple de amor a la Sardana i a nostra terra, segurament que a l'aclucar sos ulls pensava en que un dia, des de l'Eternitat, veuria a nostra Catalunya, donant la mà a totes les altres nacions del món i respirant totes les llibertats de sos drets, ballar fraternalment en gegantesca anella la Sardana de la Pau Universal.

A. GUABARRIS

Esquellots

L'Aplec de la Sardana que tindrà lloc el diumenge vinent i a quina formosa festa va dedicat aquest número extraordinari de L'ESQUELLA, promet enguany assolir una gran importància per les Sardanes que s'hi estrenaran, entre les quals s'hi compten *El Cavaller Sant Jordi*, del mestre Morera, i altres degudes als mestres Claudi Soler, Blanch, Tolrà, Serrat, Domingo Taxés, Garga i Samsó.

Al matí hi haurà balls populars a la «Vila Grassa» de Vallvidrera, a càrrec del Esbart de Dançaires «La Falç». Pendran part a la festa les cobles «La Principal» de Perelada, «La Selvatana», de Cassà de la Selva y «Cathalonia».

Desitgem als sardanistes un formós dia de maig.
Visca la Sardana!

Víctima de greu malaltia ha mort a Barcelona el popular periodista Lluís Figuerola i Anglada, al tombar els seixanta anys. Home de cor i de coneixements, modest a més no poguer, mai havia aspirat a fer carrera periodística, en tenia prou amb ésser el degà dels reporters barcelonins. La notícia fresca i trascendental, era sempre En Figuerola el primer en copsar-la i en transmetre-la de pas als diaris madrilenys que representava.

Ha viscut quaranta anys entre nosaltres exercitant el reportatge a Barcelona; ha passat per moltes redaccions de diaris locals i ha mort pobre i estimat.

El seu enterrament fou una veritable manifestació de dol.
Dormi en pau el bon obrer intel·lectual.

— I a mí em diuen el rei de les Sardanes llargues ...
perquè sóc el que la sap més llarga.

—Ja ho pot tocar un home sol, tot això?

Respecte al lloc on podria emplaçar-se el monument a En Pep Ventura, tot just iniciat, hi han molts parers i molt variats.

Els uns voldrien que l'estàtua del gloriós compositor fos alçada a Les Planes, al mig del bosc; els altres davant la vella església de Vallvidrera; uns tercers a la plaça que porta el mateix nom del immortal music, situada en una barriada extrema.

Nosaltres el preferiríem al cor de Barcelona.

Estaria més ben guardat.

Encara que fos tirant algun altre monument a terra.

✕✕

Donem les més corals mercès a quants col·laboradors i escriptors novells ens han favoregut amb algun treball destinat a aquest número extraordinari de L'ESQUELLA. Amb els millors només, l'hauríem pogut fer-lo de cent planes; però no era aquest el nostre

propòsit, i malgrat els millors desitjos de complaure a tothom hem tingut de deixar en terra no pocs articles i poesies.

Que ens perdonin els que no hi han capigut i es donguin per contestats aquells col·laboradors als quals no hem tingut ocasió de respondre abans.

✕

El Foment de la Sardana de Barcelona convida als dibuixants de la nostra terra a un concurs per a proveir-se d'un dibuix adequat per a ensenya del mateix.

Es concedirà un premi únic de cent pessetes, tancant-se el concurs el dia 30 de juny vinent.

Per a més detalls al local social del Foment, Duran i Bas, 9, pral., ciutat

✕

Ja poden estar contents els jugadors del Futbol Club «Barcelona».

L'entusiasme que han despertat entre el poble amb motiu de la victòria final i el consegüent guany de Campionat, no pot comparar-se amb res.

Els excessos de l'afició torera queden des d'ara a l'alçària d'una espardenyà.

Hi ha saltat taulells que va estrènyer set vegades la mà de l'Alcàntara... i encara no s'ha rentat les mans perquè li quedi el goig del tacte.

I de les noies què en direm? Totes festegen als jugadors. Diu que s'ha fundat una «Sociedad de novias de Zamora».

Ja tenen bandera, segell... i pis.

Bastons

Els millors, els més nous i els més forts

ELS REGALEM

si ens els demana, ben demanats, una noia maca

Bastoneria Americana

Passatge Bacardí - Rambla - Plaça Reial

NOTA.—Reserva absoluta ;

ESTOMAGO É INTESINOS.
GASTROL MIRET
 REMEDIO SEGURISIMO ● PROBARLO ES CURARSE
DE VENTA EN TODAS PARTES

Bicicletas
 PRECIOS-IVEROSIMILES

— **ARAGON 229**

BARCELONA.

Víctor Balaguer
Preu: UNA pesseta

Lo romiatge de l'ànima

GABRIEL ALOMAR

DE POETISACIÓ

Preu: 1 pesseta

La columna de foc

Preu: 3 pessetes

LA PENA DE MORT

Preu: 1 pesseta

História dels moviments nacionalistes

Les cent millors
poesies de la
llengua catalana

triades per

E. MOLINÉ I BRASÉS

Preu: Ptes. 1'50

per
A. ROVIRA I VIRGILI

3 toms rústica
Pessetes 9

Relligats amb tela
Pessetes 12

REVISTA DE COMISARIO

Album de caricatures por Fradera Ptas. 1'80

Una procesión

Album de caricatures por Fradera Ptas. 1'80

Presbiterías

Album de caricatures por Werther Ptas. 1'80

PETREQUIN

Album humorístico de caricatures y escenas populares del malogrado pintor J. Llovera

Preu: Pesetas 2

GUAPAS Y ALEGRES

Album de dibujos
de F. Gómez Soler

Ptas. 1'20

Los Cent Conceyls
del Conceyl de

Cent

Escrits de ma

de FRA FELIU PIU

de Sanct Guiu, canònic

de la Seu

Preu: 1 peseta

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés 30 cèntims per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

—Déjate de bailes sosos, niña. No hay nada como el *agarrao*.